

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar skall ändras så att med arbetsgivare jämställs företag som hör till samma koncern som arbetsgivaren. Dessutom skall en arbetstagares skyldighet att underrätta arbetsgivaren om en patentansökan som han eller hon har lämnat in ändras till en skyldighet att meddela om detta på förhand. För att verksamheten vid

nämnden för arbetstagares uppfinningar skall kunna effektiveras föreslås det att de bestämmelser som gäller nämnden revideras så att nämndens utlåtanden i regel skall vara offentliga. Nämndens rätt att få information skall också förstärkas.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
ALLMÄN MOTIVERING.....	3
1. Nuläge	3
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen.....	4
3. Propositionens ekonomiska och organisatoriska verkningar	6
4. Beredningen av propositionen	6
DETALJMOTIVERING.....	8
1. Lagförslag.....	8
2. Närmare bestämmelser	11
3. Ikraftträdande.....	11
LAGFÖRSLAGEN	12
om ändring av lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar	12
BILAGA 1.....	14
PARALLELLTEXTER.....	14
om ändring av lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar	14
BILAGA 2.....	17
FÖRORDNINGSUTKAST	17
om ändring av 3 § förordningen om rätt till arbetstagares uppfinningar	17

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

Lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar (656/1967), nedan uppfinningslagen, trädde i kraft år 1968. Beredningen av den skedde delvis genom nordiskt samarbete samtidigt som en enhetlig nordisk patentlagstiftning skapades på 1960-talet. Den bestämmelse som gällde uppfinningar uppkomna i ett anställningsförhållande i Finland hade tidigare funnits i patentlagen. Ett betänkande av uppfinningskommittén, vilket utgjorde grunden för lagen, avläts den 20 mars 1965. I betänkandet föreslogs att en helt separat lag skulle stiftas om uppfinningar som gjorts i ett anställningsförhållande.

Uppfinningslagen tillämpas på uppfinningar som skall skyddas med patent och som har gjorts av en person i ett arbets- eller tjänsteförhållande. Utgångspunkten för lagen är att arbetstagaren har samma rätt till sin uppfinning som andra uppfinnare, om inget annat föranleds av de bestämmelser som ingår i lagen. Lagen ger under vissa förutsättningar arbetsgivaren en möjlighet att överta rätten till en uppfinning som en arbetstagare har gjort, men ålägger å andra sidan arbetsgivaren att betala arbetstagaren en skälig ersättning.

Arbetsgivarens rätt är som mest omfattande i fråga om en sådan uppfinning som har tillkommit som resultat av en närmare angiven arbetsuppgift som har förelagts arbetstagaren. Härvid har arbetsgivaren rätt att helt eller delvis förvärva rätten till uppfinningen. Samma rätt har arbetsgivaren när en uppfinning har tillkommit som ett resultat av arbetstagarens verksamhet för att fullgöra honom eller henne åvilande arbetsuppgifter eller väsentligen genom utnyttjande av erfarenheter som har erhållits i arbetsgivarens rörelse eller inrättning. Härvid är en förutsättning dock att utnyttjandet av uppfinningen hör till arbetsgivarens verksamhetsområde.

När en uppfinning har tillkommit i ett mindre fast samband med anställningsförhållandet, kan arbetsgivaren förvärva endast bruksrätten till uppfinningen. Om arbetsgivaren vill förvärva antingen en mera omfattan-

de rätt till en sådan uppfinning eller rätt till en uppfinning som har tillkommit utan samband med anställningsförhållandet, men vars utnyttjande hör till arbetsgivarens verksamhetsområde, har arbetsgivaren företrädesrätt till denna genom att avtala om det med arbetstagaren. Med företrädesrätt avses att arbetstagaren måste erbjuda arbetsgivaren rättigheterna till uppfinningen innan han eller hon ingår avtal med en utomstående.

För att frågan om arbetsgivarens rätt till en uppfinning skall kunna redas ut är arbetstagaren skyldig att utan dröjsmål skriftligen underrätta arbetsgivaren om uppfinningen. Samtidigt skall arbetstagaren ge sådan information om innehållet i en uppfinning att arbetsgivaren utgående från den kan förstå uppfinningen samt också meddela i ett hurdant samband med anställningsförhållandet arbetstagaren anser att uppfinningen har tillkommit. Från den tidpunkt då arbetsgivaren har blivit underrättad börjar en tidsfrist på fyra månader under vilken arbetsgivaren i sin tur skriftligen skall meddela uppfinnaren, om arbetsgivaren helt eller delvis kommer att använda sig av den rätt till uppfinningen som lagen medger. Under samma tid skall arbetsgivaren också använda sig av den ovan nämnda företrädesrätt som tillkommer denne. Innan den ovan nämnda tidsfristen på fyra månader har gått ut får uppfinnaren inte bestämma om uppfinningen eller röja något som gäller den på ett sådant sätt att av detta kan följa att uppfinningen blir offentlig eller används för någon annans räkning. Arbetstagaren har dock, sedan han eller hon har underrättat arbetsgivaren om uppfinningen, rätt att söka patent på uppfinningen i Finland, men han eller hon skall härvid skriftligen underrätta arbetsgivaren om detta inom en vecka efter att ansökan har getts in till patentmyndigheten.

De bestämmelser som gäller en uppfinning som gjorts i ett anställningsförhållande är huvudsakligen dispositiva. Avtal kan också ingås om att arbetsgivaren har en mera omfattande rätt till uppfinningar som gjorts i ett anställningsförhållande än vad som bestäms i lagen. Om tillämpningen av ett dylikt villkor

eller ett villkor i ett annat avtal som grundar sig på en uppfinning leder till oskälighet, kan villkoret jämkas eller lämnas obeaktat. Arbetstagaren har också garanterats rätt att i samtliga fall få en skälig ersättning av arbetsgivaren, när denne övertar rätten till en uppfinning som arbetstagaren har gjort. Skadeståndstalan skall väckas inom tio år från den tidpunkt då arbetsgivaren har meddelat att han eller hon övertar rätten till uppfinningen eller, om patent har sökts på den, senast inom ett år från den tidpunkt då patent beviljades.

Med stöd av 11 a § uppfinningslagen har ett statsrådsbeslut om nämnden för arbetstagarers uppfinningar (830/1988) utfärdats. Nämnden ger utlåtanden i ärenden som gäller tillämpningen av lagen. Nämnden har utöver en ordförande och två andra opartiska medlemmar tre medlemmar som representerar arbetsgivarna och tre som representerar arbetstagarna. Nämndens medlemmar utses av statsrådet för två år i sänder och de utgifter som nämndens verksamhet medför betalas av statens medel. Ett utlåtande av nämnden kan begäras av arbetsgivaren och arbetstagaren samt av en domstol när en tvist om en uppfinning har hänskjutits till domstolen. Samma rätt har också patent- och registerstyrelsen, när den behandlar ansökan om patent. Nämndens avgöranden binder inte parterna, utan de har också efter behandlingen i nämnden domstolsvägen till sitt förfogande. Tvistemål som gäller en arbetstagarers uppfinning behandlas i Helsingfors tingsrätt. Enligt 11 a § uppfinningslagen kan nämnden också vara skiljedomstol, om arbetsgivaren och arbetstagaren har kommit överens om detta.

År 1988 gavs en förordning om rätt till arbetstagarers uppfinningar (527/1988). I förordningen ingår ett försök att definiera en uppfinnings värde samt grunderna för beräkningen av skälig ersättning enligt 7 § 1 mom. uppfinningslagen.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Företagens omgivning är i dag i väsentlig grad en annan än den var när uppfinningslagen trädde i kraft på 1960-talet och även när den reformerades på 1980-talet. Från att ha

varit inriktade på produktion har företagen övergått till att vara mera inriktade på marknadsföring och strategi. Internationalisering, ändringar i företagsstrukturen och en allt hårdare konkurrens har medfört ett större tryck på företagens produktutveckling och forskning och på att dessa bör utnyttjas på bästa möjliga sätt. Uppfinningarna har blivit en del av företagets produktutveckling. Framför allt har den tekniska utvecklingen varit störst inom branscher med anknytning till databehandling och bioteknik. Ändringen av företagens uppbyggnad och verksamhetsområde har gått snabbt. Från ett enskilt företag har man övergått till koncerner som består av självständiga dotter- och systerföretag.

Uppfinningslagen är en allmän lag, genom vilken man eftersträvar att lösa spänningen mellan arbetsrätten och den industriella äganderätten. Genom lagen eftersträvas normering av en delfaktor som sammanhänger med anställningsförhållandet så att systemet skall fungera i alla företag, också om de idkar t.o.m. mycket olika verksamhet. Normeringen skall emellertid inte få utgöra ett hinder för utnyttjandet av innovationer.

I gällande uppfinningslag har företagets koncernuppbyggnad inte beaktats. I dagens läge organiseras företagsverksamheten i koncerner, d.v.s. allt flera juridiskt självständiga enheter bildar en oftast t.o.m. mycket fast ekonomisk helhet antingen genom ägande eller genom andra motsvarande kopplingar. Branschrationaliseringar och företagsförvärv är vardag i dagens affärsverksamhet. Ändringen av företagets uppbyggnad genom fusioner och bolagiseringar inverkar också på den verksamhet som gäller arbetstagarers uppfinningar. Till de grundläggande begreppen i uppfinningslagen, vilka gäller tillämpningen av lagen, hör anställningsförhållandet, verksamhetsområdet och den erfarenhet som erhållits i anställningsförhållandet. I den nuvarande uppfinningslagen regleras synnerligen detaljerat arbetsgivarens rätt att överta en uppfinning som en arbetstagare har gjort. Utgångspunkt för detta har varit att arbetsgivarens verksamhetsområde är relativt snävt och sällan ändras, och att arbetstagarens arbetsuppgifter är klart definierade.

Om ett företags rättigheter binds till veder-

börande bransch kan detta medföra problem av många slag. Arbetstagarnas rörlighet eller behovet av rörlighet inom koncernen kan vara stort. Bolagiseringen kan i sig ändra verksamhetsområdet i det företag där arbetstagaren är anställd, varvid det kan vara problematiskt att fastställa t.ex. vilket det verksamhetsområde för arbetsgivaren är som avses i upptrifningslagen. Dessutom bör möjligheten att utnyttja patent som ett konkurrensmedel inom hela koncernen i flera fall anses som en styrka för företagsverksamheten. Om ett företags rätt som sammanhänger med en upptrifning snävt binds endast till verksamhetsområdet för ett företag som upptrifver arbetsgivarbegreppet, kan tolkningen bli för stel och hindra att en smidig patentpolitik drivs. Enligt upptrifningslagen betalar arbetsgivaren en skällig ersättning, vars belopp grundar sig på ett avtal som arbetsgivaren och arbetstagaren har ingått. Beroende på olika situationer och koncerner kan en upptrifning medföra sådan nytta för arbetsgivaren som är svår att beakta när ersättningen fastställs.

I 4 § i gällande lag regleras synnerligen detaljerat arbetsgivarens rätt att överta en upptrifning som en arbetstagar har gjort. När paragrafen utarbetades var principen den att verksamhetsområdet för ett företag som är arbetsgivar sällan ändras, att arbetstagarrens uppgifter har definierats klart och att anställningsförhållandet räcker länge. I dagens läge upptrifver upptrifningarna emellertid allt oftare i anställningsförhållanden som är projektartade och tidsbundna. Samtidigt eftersträvar man inom företagen sådana arbetsuppgifter att arbetstagarerna smidigt skall kunna övergå från en uppgift till en annan inom koncernen. Av dessa skäl är det ändamålsenligt att företag som hör till samma koncern som arbetsgivaren jämställs med arbetsgivaren i upptrifningslagen.

Upptrifningslagen är huvudsakligen dispositiv och dess bestämmelser blir tillämpliga endast om parterna inte har kommit överens om något annat. Revideringen av upptrifningslagen bör ske på så sätt att upptrifnarverksamheten mellan företaget och arbetstagarerna främjas så mycket som möjligt samtidigt som missförhållandena i lagen korrigeras och undanröjs. När arbetstagarerna har

gjort en upptrifning i ett anställningsförhållande skall han eller hon utan dröjsmål underrätta arbetsgivarerna om detta. Arbetsgivarerna skall också skriftligen meddela arbetstagarerna om arbetsgivarerna har för avsikt att överta rätten till upptrifningen. Enligt gällande 6 § 2 mom. är arbetstagarerna berättigade att söka patent på en upptrifning som han eller hon har gjort i ett anställningsförhållande, men är i ett sådant fall skyldig att i efterhand, d.v.s. inom en vecka från det ansökan gavs in till patentmyndigheten, skriftligen underrätta arbetsgivarerna därom. Denna bestämmelse är tvingande rätt.

I gällande lag betonas arbetstagarrens förståhandsrätt till sin upptrifning. Enligt 3 § har arbetstagarerna samma rätt till sin upptrifning som en annan upptrifnare, om inte annat följer av bestämmelserna i upptrifningslagen eller i annan lag. I förarbetena till upptrifningslagen har arbetstagarrens självständiga ansökningsrätt motiverats med att det står i arbetstagarrens och arbetsgivarrens intresse att så snabbt som möjligt ansöka om patent på upptrifningen. Sedan lagen stiftades har upptrifnarverksamhetens natur emellertid ändrats. I dagens läge upptrifver upptrifningar mera som en följd av en produktutvecklingsprocess. Om en ansökan om patent på en upptrifning lämnas in för tidigt, medan utvecklandet ännu pågår, kan patentskyddet på upptrifningen bli onödigt snävt jämfört med en sådan situation där patent söks först vid slutet av processen. En hastigt och bristfälligt beredd patentansökan kan ge ett svagt skydd eller också kan möjligheterna att få patent eventuellt helt förstöras.

För att förhastade patentansökningar skall kunna förhindras föreslås det att arbetstagarrens skyldighet att i efterhand meddela att patent har sökts ändras till en skyldighet att på förhand meddela om avsikten att lämna in en ansökan. Detta ger arbetsgivarerna en möjlighet att informera arbetstagarerna om de fördelar som sammanhänger med att patentansökan lämnas in först senare. Det är emellertid inte skäl att begränsa arbetstagarrens självständiga rätt att lämna in en ansökan med beaktande av att arbetsgivarrens prövningstid enligt 6 § 1 mom. upptrifningslagen, d.v.s. den tid under vilken arbetsgivarerna kan bilda sig en upptrifning om upptrifningen, är täm-

ligen lång — fyra månader. Således innebär skyldigheten att meddela om en patentansökan på förhand att de förfaringssätt som anknyter till ansökan om patent blir klarare.

För undvikande av rättegångar har det med stöd av uppfinningslagen tillsatts en nämnd för arbetstagares uppfinningar för att ge utlåtanden i tvistefrågor. Syftet är att en tvist på detta sätt skall kunna lösas snabbare och förmånligare än genom ett domstolsförfarande samt att det samtidigt skall kunna tryggas att rättvisa sker. Ett utlåtande grundar sig alltid på uppfinningslagen och tolkningen av den. Således uttrycker utlåtandet nämndens uppfattning om hur ärendet skulle eller borde avgöras i domstol. Nämndens utlåtanden är rekommendationer, och båda parterna samt domstolen kan be om dylika. I synnerhet ur uppfinnarens synvinkel har det ansetts viktigt att ett utlåtande kan erhållas förmånligt och snabbt från en opartisk instans. I ställningstaganden av olika parter har det ansetts nödvändigt att nämndens ställning och dess verksamhetsbetingelser förstärks. Också om förfarandet i nämnden i hög grad har formats så att det påminner om ett domstolsförfarande, bör man komma ihåg dess verksamhetsstyrande karaktär och inte heller genom nuvarande ändringar försöka utveckla nämnden till en domstol. Som en preciserande ändring i uppfinningslagen har föreslagits att offentligheten och den bindande verkan hos nämndens utlåtanden skall ökas. Enligt 11 a § 4 mom. gällande lag skall av nämndens utlåtanden i nödvändig utsträckning offentliggöras de som kan ha betydelse med tanke på lagens tillämpning i andra liknande fall eller annars ha allmän betydelse. Om en ansökan om patent på uppfinningen är anhängig, får utlåtandet inte offentliggöras innan handlingarna är offentliga enligt 22 § patentlagen. Det föreslås att utlåtandenas offentlighet bör gynnas i större utsträckning och att offentliggörandet skall bli regel. Uppfinningslagens 11 a § 4 mom. skall ändras i enlighet med detta. För närvarande finns det ringa rättspraxis i fråga om uppfinningar som gjorts i ett anställningsförhållande. Den ökande offentligheten för utlåtandena gör att nämndens avgöranden får större betydelse. Offentligheten i fråga om utlåtandep Praxis effektiveras i och med att de offentliggjorda utlåtandena

också skall presenteras på handels- och industriministeriets Internetsidor. Ett utlåtande skall inte behöva offentliggöras när det finns särskilda skäl till detta, t.ex. en företags- eller affärshemlighet. För att nämnden skall få kännedom om vilka rekommendationer enligt utlåtandena som följs i praktiken, föreslås det att såväl uppfinnaren som arbetsgivaren skall anmäla till nämnden huruvida de har för avsikt att följa nämndens utlåtande. Härvid får nämnden också kännedom om vilka utlåtanden som följs i praktiken.

3. Propositionens ekonomiska och organisatoriska verkningar

Propositionen har inga organisatoriska verkningar. De föreslagna bestämmelserna gör sitt till för att sporra till uppfinnarverksamhet i företagen, eftersom i synnerhet koncernstrukturerna kommer att beaktas noggrannare än i dagens läge.

Förslaget har inga direkta verkningar på statsekonomi. I propositionen ingår inga ändringar i skattelagstiftningen.

4. Beredningen av propositionen

Handels- och industriministeriet har ansett det motiverat att reda ut behovet att revidera uppfinningslagen till följd av de ändringar som har skett i företagets omgivning. Ministeriet tillsatte hösten 1998 en arbetsgrupp för att reda ut behoven att ändra uppfinningslagen samt för att utgående från utredningarna utarbeta förslag till de ändringar som behövs. Grund för uppdraget var en utredning som erhållits av professor Niklas Bruun samt häradsdomare Marja-Leena Mansala i februari 1998 (handels- och industriministeriets undersökningar och rapporter 4/1999) samt utlåtanden om behoven att ändra uppfinningslagen, vilka erhållits av bl.a. de centrala arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna. I utredningen bedömdes de nuvarande verkningarna av den lagstiftning som gäller arbetstagares uppfinningar och utvecklingstrenderna inom lagstiftningen i vissa EU-länder.

Arbetsgruppen fick sin rapport klar den 30 september 1999 (handels- och industriministeriets undersökningar och rapporter

10/1999). Arbetsgruppen föreslog vissa ändringar i lagen och förordningen. Denna regeringsproposition har i väsentliga delar utarbetats utgående från detta.

Arbetsgruppens rapport har gått på remiss till justitieministeriet, undervisningsministeriet, Patent- och registerstyrelsen, nämnden för arbetstagares uppfinningar, Akava rf, Centralhandelskammaren, Uppfinningsstiftelsen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Finska patentombudsforening-

en rf, Finska föreningen för industriellt rättsskydd rf, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund samt Metallindustrins Centralförbund. Utlåtandena har huvudsakligen varit positiva och de föreslagna ändringarna i lagen samt de ändringar som har konstaterats nödvändiga bör enligt utlåtandena träda i kraft i enlighet med arbetsgruppens enhälliga förslag. Utlåtandena har sammanställts i publikationen handels- och industriministeriets undersökningar och rapporter 2/2000.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1 §. Det föreslås att till paragrafen skall fogas ett nytt 5 mom., i vilket bestäms om begreppet koncern med hänvisning till motsvarande bestämmelser i bokföringslagen (1336/1997). I gällande paragraf finns ingen allmän koncernbestämmelse. Enligt förslaget skall med koncern avses en koncern enligt 1 kap. 6 § bokföringslagen samt en kommun eller en samkommun och företag som dessa har bestämmande inflytande i. Syftet med den föreslagna ändringen är att klargöra begreppet arbetsgivare. Med företag som hör till samma koncern avses utöver de företag som hör till arbetsgivarens koncern också bl.a. arbetsgivarföretagets moderföretag och detta företags övriga dotterföretag, vilka är systerföretag till arbetsgivarföretaget.

En koncern anses uppstå när kriterierna för bestämmande inflytande uppfylls. Vad som avses med bestämmande inflytande definieras i 1 kap. 5 § bokföringslagen. Uppkomsten av ett koncernförhållande grundar sig enligt huvudregeln på majoriteten av röstetalet. Enligt lagen förutsätter det bestämmande inflytande som ligger till grund för ett koncernförhållande i allmänhet alltid över hälften av det röstetal som alla aktier eller andelar ger. Ett koncernförhållande uppstår inte enbart utgående från det att bolaget har endast två ägare och båda har 50 procent av rösterna. Ett koncernförhållande uppstår inte heller om ägaren kan använda exakt hälften av ett annat företags röstetal.

Bestämmande inflytande kan dock uppkomma också utan en majoritet av röstetalet, då det är fråga om rätten att utse eller avsätta flertalet av ledamöterna i det styrande organet i en annan sammanslutning. Denna rätt kan för det första bero på ägande, medlemskap eller avtal. Utöver dessa kan rätten också basera sig på bolagsordningen, bolagsavtalet eller därmed jämförbara stadgar om att utse eller avsätta flertalet av vederbörande sammanslutnings styrelse eller ett annat motsvarande organ som använder den högsta beslutanderätten.

När ett koncernförhållande definieras beaktas inte de begränsningar som gäller använd-

ning av rösträtten. När röstandelen räknas ut, beaktas inte röstningsbegränsningar som ingår i lag eller bolagsordning, bolagsavtal eller därmed jämförbara stadgar. Å andra sidan, när det sammanlagda röstetalet i ett företag beräknas, beaktas inte de aktier som innehas av företaget eller av ett dotterföretag eller ett företag som dessa har bestämmande inflytande i. Ett koncernförhållande kan därmed uppkomma med ett mindre röstetal än hälften av alla röster. I lagen beaktas också bulvanförhållanden: röstetalen för en person som handlar i eget namn men för någon annans räkning anses tillhöra den för vars räkning personen handlar.

4 §. Det föreslås att paragrafen skall kompletteras så att med arbetsgivaren jämställs de företag som hör till samma koncern som denne. I gällande bestämmelse kan arbetsgivarens rättigheter vara beroende av om uppfinningen har uppkommit genom att erfarenheter som har erhållits i arbetsgivarens rörelse eller inrättning i väsentlig grad har utnyttjats samt av om utnyttjandet av uppfinningen hör till arbetsgivarens verksamhetsområde. Den nuvarande paragrafen gäller främst en enskild arbetsgivare. Detta kan medföra problem, eftersom t.ex. bolagisering kan ändra situationen mellan företagen. Den föreslagna breddningen av definitionen på arbetsgivare så att den skulle gälla hela koncernen motsvarar till sitt innehåll bättre den nuvarande situationen. Syftet är att uppmärksamma det faktum att företagsverksamheten allt oftare organiserar sig i koncerner och att sektorerna för de olika delarna av företagen kan förändras t.o.m. snabbt. Till exempel företagsförvärv och omorganiseringar i företagen kan komma att ändra verksamhetsområdet för det företag hos vilket arbetstagaren är anställd. Dessutom kan arbetstagarnas rörlighet och behovet av rörlighet mellan de olika företagen inom en koncern vara stort.

Den föreslagna ändringen "eller ett företag som hör till samma koncern som denne" skall göras i alla moment i paragrafen. Genom denna precisering försöker man göra rådande sakläge klarare. Syftet är att begreppet verksamhetsområde skall täcka hela koncernen; härvid skall alla erfarenheter och lärdomar

som arbetstagaren har erhållit inom koncernen i sin helhet beaktas när det bedöms om en uppfinning har uppkommit genom att de erfarenheter som har erhållits i arbetsgivarens företag har utnyttjats i väsentlig grad. Dessutom är det nödvändigt att man inom koncernen kan besluta i vilket koncernföretags namn patent söks. Patenten kan inta en specialställning bl.a. när man förhandlar om företagsförvärv.

Den föreslagna ändringen skall också beaktas i 3 § i förordningen, där det bestäms närmare om arbetstagarens rätt till ersättning för en uppfinning som arbetsgivaren med stöd av lagen övertar rätten till. Det att företag som hör till samma koncern som arbetsgivaren jämföras med arbetsgivaren inverkar också på fastställandet av uppfinningens värde. I ju större utsträckning uppfinningen utnyttjas i företag som hör till samma koncern som arbetsgivaren, desto större är uppfinningens värde för arbetsgivaren. Ett förslag som gäller detta finns som bilaga.

5 §. I paragrafen bestäms om arbetstagarens anmälningsskyldighet. Det föreslås att till lagen skall fogas ett nytt 2 *mom.* med beaktande av den i 4 § föreslagna breddningen av verksamhetsområdet så att det gäller hela koncernen. Den föreslagna anmälningsskyldigheten är av betydelse främst i sådana situationer där företag som hör till samma koncern agerar på områden som i betydande grad avviker från varandra. Med verksamhetsområde avses i allmänhet den affärsekonomiska verksamhet eller del av verksamheten som företaget faktiskt driver och inte t.ex. det hur branschen har definierats i bolagsordningen. Som begrepp skiljer sig detta verksamhetsområde från det som skall föras in i handelsregistret som upprätthålls av patent- och registerstyrelsen. Detta verksamhetsområde är av betydelse främst i företagens förhållande till utomstående.

Enligt det föreslagna momentet förutsätter det, om anmälningsskyldigheten utsträcks till de företag som hör till samma koncern, att arbetstagaren uttryckligen har fått information om dessa. Med stöd av bestämmelsen skall arbetsgivaren särskilt underrätta arbetstagaren om verksamhetsområdena för koncernens företag, om dessa i väsentlig grad avviker från verksamhetsområdena för ar-

betsgivarens företag, och om att uppfinningarna omfattas av anmälningsskyldighet.

I tvistsituationer skall arbetsgivaren vara skyldig att bevisa att han eller hon har gett information om verksamhetsområdet. Till följd av detta ligger det i arbetsgivarens intresse att skriftligen eller annars på ett sätt som kan bevisas informera om vilka verksamhetsområden de företag har som hör till koncernen. Om givandet av information skall också kunna överenskommas i ett förfarande enligt lagen om samarbete inom företag (725/1978), varvid det sätt att informera arbetstagaren som man kommer överens om måste anses tillräckligt. Information om verksamhetsområdena för de företag som hör till koncernen och om ändringar i dessa kunde härvid eventuellt publiceras i personaltidningen eller annars hållas till påseende i arbetslokaliteterna. Vid informationsöverföringen kunde elektronisk kommunikation också användas för att offentliggöra informationen.

6 §. I 2 *mom.* bestäms om arbetstagarens självständiga rätt att ansöka om patent. Det föreslås att tredje meningen i momentet skall ses över så att arbetstagarens skyldighet att i efterhand underrätta arbetsgivaren om att en patentansökan har lämnats in ändras till en skyldighet att på förhand meddela om avsikten att lämna in en ansökan. Enligt gällande bestämmelse har arbetstagaren rätt att ansöka om patent på sin uppfinning sedan han eller hon har meddelat arbetsgivaren om detta. Arbetstagaren skall dock i efterhand, inom en vecka efter att ansökan har lämnats in till patentmyndigheten, skriftligen underrätta arbetsgivaren om detta.

Den föreslagna nya meningen, enligt vilken arbetstagaren är skyldig att på förhand underrätta arbetsgivaren, ger arbetsgivaren en möjlighet att informera arbetstagaren om de fördelar som eventuellt sammanhänger med att patentansökan lämnas in senare. Bestämmelsen minskar t.ex. risken för att ett patentskydd på en uppfinning blir svagt till följd av bristfällig beredning. Preciseringsen av tidsfristen till minst en månad för den avsedda patentansökan har ansetts vara en skäligen tid för att eventuella förhastade ansökningar skall kunna förhindras. Förslaget påverkar inte arbetstagarens rätt att ansöka om patent.

11 a §. Med stöd av uppfinningslagen har nämnden för arbetstagares uppfinningar tillsatts, och den har till uppgift att ge utlåtanden om frågor som gäller tillämpningen av lagen. Paragrafens 1 mom. gäller nämndens avgivande av ett utlåtande i en tvist om en uppfinning. Båda parterna samt en domstol som avgör en tvist kan be om utlåtande. Nämndens utlåtande är slutgiltigt, men det binder inte de tvistande parterna eller domstolen.

Enligt den bestämmelse som föreslås som ny tredje mening i momentet skall arbetsgivaren och uppfinnaren vara skyldiga att meddela huruvida de kommer att följa nämndens beslut. Syftet med den ändrade bestämmelsen är att sporra parterna att åstadkomma ett slutgiltigt avgörande av tvisten. Nämnden får också på detta sätt information om huruvida utlåtandena följs och hur väl de fungerar i praktiken. Enligt följande mening i momentet skall nämnden underrättas om saken inom två månader från utgången av den månad då parten fick ett exemplar av nämndens utlåtande. Några påföljder av försummad anmälan skall parterna dock inte få.

Som första mening i 4 mom. föreslås en ny bestämmelse, med stöd av vilken nämnden skall ha rätt att av arbetsgivaren och de företag som hör till samma koncern som denne samt av arbetstagaren få den information som är nödvändig för att utlåtandet och en eventuell ersättning skall kunna fastställas. Enligt gällande lag finns ingen dylik rätt att få information. 7 a § gäller främst arbetsgivarens och arbetstagarens skyldighet att lämna varandra upplysningar. Syftet med den nya bestämmelsen om informerande skall vara att främja berörda parter växelverkan samt samverkan med nämnden. Nödvändig information avser i allmänhet tillräcklig faktainformation som grund för utlåtandena. Nämnden bör emellertid sörja för att rätten att få information avgränsas så att den gäller endast den uppfinning som är föremål för utlåtandet och så att utredningar och information inte förvärvas i större utsträckning än vad som är nödvändigt för det intresse som skall skyddas. Med stöd av gällande 10 § är uppgifterna i fråga dessutom alltid konfidentiella.

Enligt gällande paragraf bör uppfinningsnämnden i nödvändig utsträckning offentlig-

göra de utlåtanden som kan vara av betydelse med tanke på tillämpningen av lagen på andra liknande fall eller annars av allmän betydelse. I den föreslagna andra meningen i momentet bestäms om offentligheten i fråga om nämndens avgöranden. Avsikten med bestämmelsen är att klarare än den nuvarande ordalydelsen i momentet betona det faktum att nämndens avgöranden i regel skall offentliggöras. Enligt lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999; nedan offentlighetslagen) kan med myndighet också avses en nämnd eller ett annat därmed jämförbart organ som med stöd av en lag, en förordning eller ett beslut fattat av vissa myndigheter har tillsatts för att självständigt utföra en uppgift. Nämnden för arbetstagares uppfinningar kan således också utgående från sin ställning anses skyldig att främja öppenhet i sin verksamhet både genom att informera om sin verksamhet och genom att producera offentligt material. I praktiken kan för publiceringen utöver den av patent- och registerstyrelsen redigerade patenttidningen också användas handels- och industriministeriets internetsidor.

Med stöd av 9 § 1 mom. offentlighetslagen har var och en rätt att få information om en allmän handling som är offentlig. Enligt punkt 8 i 6 § 1 mom. blir ett beslut, ett utlåtande och en expedition eller ett avtal offentliga när de har undertecknats eller bekräftats på motsvarande sätt. Sekretessbestämmelserna utgör ett undantag från detta: om en handling som skall hemlighållas eller innehålllet i den får information endast ges endast om så har bestämts särskilt genom lag.

Såsom det också sägs i gällande paragraf får i nämndens offentliggjorda utlåtanden inte ingå något sådant som äventyrar företags- eller yrkeshemligheten. Nämnden skall också i fortsättningen tolka i vilken omfattning utlåtandet skall offentliggöras så att parternas affärshemligheter inte äventyras. En företagshemlighet anses omfatta t.ex. produktutveckling och produkternas tillverkningsmetoder samt hemligheter av ekonomisk art, vilka i princip inte bör vara offentliga. Behandlingen av omständigheter som skall hållas hemliga bör i varje skede genomföras så att utomstående inte får uppgifter om dem. Offentliggörandet av nämndens utlå-

tanden bör också ske utan att personernas och företagens namn röjs. Som gräns för när utlåtanen blir offentliga skall den nuvarande bestämmelsen kvarstå, d.v.s. när en patentansökan är anhängig får offentliggörandet ske först sedan handlingarna har blivit offentliga enligt 22 § patentlagen (550/1967).

Nämnden skall i sin publiceringsverksamhet beakta också de övriga skyldigheter att iaktta sekretess som föreskrivs i offentlighetslagen. I detta avseende hänvisas det i paragrafen till offentlighetslagen. Nämndens utlåtanen och skiljedomar skall således kunna offentliggöras endast till den del detta inte strider mot den tystnadsplikt som anges i offentlighetslagen. Enligt offentlighetslagen skall t.ex. handlingar som innehåller uppgifter om en persons ekonomiska ställning eller personliga förhållanden hållas hemliga. Med ekonomisk ställning avses t.ex. upplysningar om en persons hela förmögenhet och solvens.

2. Närmare bestämmelser

Enligt 13 § gällande uppfinningslag skall närmare bestämmelser om tillämpningen av lagen ges genom förordning. Utgående från denna proposition skall 3 § förordningen om rätt till arbetstagares uppfinningar ändras i enlighet med bilaga 2. Motiveringarna till ändringen presenteras ovan i samband med motiveringarna till 4 §.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 20 .

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 29 december 1967 om rätt till arbetstagares uppfinningar (656/1967) 4 §, 6 § 2 mom. samt 11 a § 1 och 4 mom., av dessa lagrum 11 a § 1 och 4 mom. sådana de lyder i lag 526/1988), samt

fogas till 1 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 526/1988, ett nytt 5 mom. samt till 5 §, sådan den lyder i sistnämnda lag ett nytt 2 mom. som följer:

1 §

I denna lag avses med koncern en koncern enligt 1 kap. 6 § bokföringslagen (1336/1997) samt en kommun eller en samkommun och företag som dessa har bestämmande inflytande över på det sätt som avses i 1 kap. 5 § och 6 § 2 mom. bokföringslagen.

4 §

Har en uppfinning tillkommit som resultat av arbetstagarens verksamhet för att fullgöra arbetsuppgifter som hör till honom eller henne eller väsentligen genom utnyttjande av erfarenheter i arbetsgivarens rörelse eller inrättning, eller i en inrättning eller rörelse inom ett företag som hör till samma koncern som arbetsgivaren, har arbetsgivaren, om utnyttjandet av uppfinningen faller inom verksamhetsområdet för arbetsgivaren eller ett företag som hör till samma koncern som denne, rätt att helt eller delvis förvärva rätten till uppfinningen. Utgör uppfinningen resultat av en i tjänsten förelagd, närmare angiven uppgift, har arbetsgivaren sådan rätt även om utnyttjandet av uppfinningen inte faller inom verksamhetsområdet för arbetsgivaren eller ett företag som hör till samma koncern som denne.

Är det fråga om en uppfinning vars utnyttjande faller inom verksamhetsområdet för arbetsgivaren eller ett företag som hör till samma koncern som denne, men som tillkommit i annat samband med anställningen än vad som avses i 1 mom., får arbetsgivaren förvärva rätt att utöva uppfinningen.

Önskar arbetsgivaren förvärva en mera omfattande rätt till en uppfinning som avses i 2 mom. än vad som sägs där, eller rätt till en uppfinning som tillkommit utan samband med anställningen men vars utnyttjande dock faller inom verksamhetsområdet för arbetsgivaren eller ett företag som hör till samma koncern som denne, har arbetsgivaren företrädesrätt att förvärva nämnda rätt genom att komma överens om detta med arbetstagaren.

5 §

Har arbetstagaren, innan den skyldighet som avses i 1 mom. har uppkommit, fått information om verksamhetsområdet för ett företag som hör till samma koncern som arbetsgivaren och avviker detta verksamhetsområde i väsentlig grad från arbetsgivarens verksamhetsområde, gäller arbetstagarens anmälningsskyldighet också uppfinningar på det först nämnda företagets verksamhetsområde.

6 §

Innan fyra månader förflutit från det meddelande enligt 5 § mottagits, får arbetstagaren inte utan arbetsgivarens skriftliga samtycke förfoga över en uppfinning som avses i 4 § eller röja något så att av detta kan följa att uppfinningen blir offentlig eller utnyttjas för någon annans räkning. Arbetstagaren är dock berättigad att, sedan underrättelse skett enligt 5 §, söka patent på uppfinningen i Finland. Härvid får arbetstagaren inte lämna in

ansökan till patentmyndigheten innan en månad har förflutit från det då han gav arbetsgivaren ett skriftligt meddelande om sin avsikt att ansöka om patent på uppfinningen.

11 a §

Ett utlåtande av uppfinningsnämnden kan begäras av arbetsgivaren och arbetstagaren samt av en domstol när en tvist om en uppfinning har hänskjutits till domstolen. Samma rätt har även patent- och registerstyrelsen, när den behandlar ansökan om patent på uppfinningen. Parten skall meddela nämnden om han eller hon har för avsikt att följa utlåtandet. Meddelandet skall ges in inom två månader från utgången av den månad då parten fick ett exemplar av utlåtandet.

Nämnden har rätt att av arbetsgivaren och ett företag som hör till samma koncern som denne samt av arbetstagaren få de uppgifter som är nödvändiga för att ett utlåtande skall kunna ges. Nämnden skall offentliggöra sitt utlåtande och sin skiljedom, om inte detta skulle helt eller delvis strida mot den sekretessplikt som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Är ansökan om patent på en uppfinning anhängig, får utlåtandet inte offentliggöras förrän handlingarna är offentliga enligt 22 § patentlagen (550/1967).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 6 oktober 2000

Republikens President

TARJA HALONEN

Handels- och industriminister *Sinikka Mönkäre*

Lag

om ändring av lagen om rätt till arbetstagares uppfinningar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 29 december 1967 om rätt till arbetstagares uppfinningar (656/1967) 4 §, 6 § 2 mom. samt 11 a § 1 och 4 mom., av dessa lagrum 11 a § 1 och 4 mom. sådana de lyder i lag 526/1988), samt

fogas till 1 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 526/1988, ett nytt 5 mom. samt till 5 §, sådan den lyder i sistnämnda lag ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

1 §

4 §

Har en uppfinning tillkommit såsom resultat av arbetstagarens verksamhet för att fullgöra honom åvilande arbetsuppgifter eller väsentligen genom utnyttjande av erfarenheter i arbetsgivarens rörelse eller inrättning, äger arbetsgivaren, om uppfinningens utnyttjande faller inom *hans* verksamhetsområde, rätt att helt eller delvis förvärva rätten till uppfinningen. Utgör uppfinningen resultat av en i tjänsten förelagd, närmare angiven uppgift, äger arbetsgivaren sådan rätt även om uppfinningens utnyttjande icke faller inom hans verksamhetsområde.

Är fråga om uppfinning, vars utnyttjande faller inom arbetsgivarens verksamhetsom-

Föreslagen lydelse

1 §

I denna lag avses med koncern en koncern enligt 1 kap. 6 § bokföringslagen (1336/1997) samt en kommun eller en samkommun och företag som dessa har bestämmande inflytande över på det sätt som avses i 1 kap. 5 § och 6 § 2 mom. bokföringslagen.

4§

Har en uppfinning tillkommit *som* resultat av arbetstagarens verksamhet för att fullgöra arbetsuppgifter *som hör till honom eller henne* eller väsentligen genom utnyttjande av erfarenheter i arbetsgivarens rörelse eller inrättning, *eller i en inrättning eller rörelse inom ett företag som hör till samma koncern som arbetsgivaren*, har arbetsgivaren, om utnyttjandet av uppfinningen faller inom verksamhetsområdet för arbetsgivaren eller ett företag som hör till samma koncern *som denne*, rätt att helt eller delvis förvärva rätten till uppfinningen. Utgör uppfinningen resultat av en i tjänsten förelagd, närmare angiven uppgift, har arbetsgivaren sådan rätt även om utnyttjandet av uppfinningen inte faller inom verksamhetsområdet för arbetsgivaren eller ett företag som hör till samma koncern *som denne*.

Är *det* fråga om en uppfinning vars utnyttjande faller inom verksamhetsområdet för

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

råde, men som tillkommit i annat samband med anställningen än i 1 mom. avses, äger arbetsgivaren förvärva rätt att utöva uppfinningen.

Önskar arbetsgivaren till i 2 mom. avsedd uppfinning förvärva en mera omfattande rätt, än vad där sägs, eller rätt till uppfinning, som tillkommit utan samband med antställningen, men vars utnyttjande dock faller inom arbetsgivarens verksamhetsområde, har arbetsgivarens företrädesrätt att förvärva sagda rätt genom att därom överenskomma med arbetstagaren.

arbetsgivaren eller ett företag som hör till samma koncern som denne, men som tillkommit i annat samband med anställningen än vad som avses i 1 mom., får arbetsgivaren förvärva rätt att utöva uppfinningen.

Önskar arbetsgivaren förvärva en mera omfattande rätt till en uppfinning som avses i 2 mom. än vad som sägs där, eller rätt till en uppfinning som tillkommit utan samband med anställningen men vars utnyttjande dock faller inom verksamhetsområdet för arbetsgivaren eller ett företag som hör till samma koncern som denne, har arbetsgivaren företrädesrätt att förvärva nämnda rätt genom att komma överens om detta med arbetstagaren.

5 §

5 §

Har arbetstagaren, innan den skyldighet som avses i 1 mom. har uppkommit, fått information om verksamhetsområdet för ett företag som hör till samma koncern som arbetsgivaren och avviker detta verksamhetsområde i väsentlig grad från arbetsgivarens verksamhetsområde, gäller arbetstagarens anmälningsskyldighet också uppfinningar på det först nämnda företagens verksamhetsområde.

6 §

6 §

Innan fyra månader förflutit från det meddelande enligt 5 § mottagits, äger arbetstagaren ej utan arbetsgivarens skriftliga samtycke förfoga över uppfinning, som avses i 4 §, eller yppa något så, att därav kan följa uppfinningens offentliggörande eller utnyttjande för annans räkning. Arbetstagaren är dock berättigad att, sedan underrättelse skett enligt 5 §, söka patent på uppfinningen i Finland, men det åligger honom i sådant fall att inom en vecka från det ansökningen ingavs till patentmyndigheten, skriftligen underrätta arbetsgivaren därom.

Innan fyra månader förflutit från det meddelande enligt 5 § mottagits, får arbetstagaren inte utan arbetsgivarens skriftliga samtycke förfoga över en uppfinning som avses i 4 § eller röja något så att av detta kan följa att uppfinningen blir offentlig eller utnyttjas för någon annans räkning. Arbetstagaren är dock berättigad att, sedan underrättelse skett enligt 5 §, söka patent på uppfinningen i Finland. Härvid får arbetstagaren inte lämna in ansökan till patentmyndigheten innan en månad har förflutit från det då han gav arbetsgivaren ett skriftligt meddelande om sin avsikt att ansöka om patent på uppfinningen.

11 a §

Utlåtande av uppfinningsnämnden kan begäras av arbetsgivaren och arbetstagaren samt av domstol när en tvist om en uppfinning har hänskjutits till domstolen. Samma rätt har även patent- och registerstyrelsen, när den behandlar ansökan om patent på uppfinningen.

Nämnden skall i nödvändig utsträckning offentliggöra de utlåtanden som kan ha betydelse med tanke på lagens tillämpning i andra liknande fall eller annars ha allmän betydelse. Är ansökan om patent på en uppfinning anhängig, får utlåtandet inte offentliggöras förrän handlingarna är offentliga enligt 22 § patentlagen. I utlåtandena får inte vid offentliggörandet tas in något sådant som skall hållas hemligt.

11 a §

Ett utlåtande av uppfinningsnämnden kan begäras av arbetsgivaren och arbetstagaren samt av en domstol när en tvist om en uppfinning har hänskjutits till domstolen. Samma rätt har även patent- och registerstyrelsen, när den behandlar ansökan om patent på uppfinningen. Parten skall meddela nämnden om han eller hon har för avsikt att följa utlåtandet. Meddelandet skall ges in inom två månader från utgången av den månad då parten fick ett exemplar av utlåtandet.

Nämnden har rätt att av arbetsgivaren och ett företag som hör till samma koncern som denne samt av arbetstagaren få de uppgifter som är nödvändiga för att ett utlåtande skall kunna ges. Nämnden skall offentliggöra sitt utlåtande och sin skiljedom, om inte detta skulle helt eller delvis strida mot den sekretessplikt som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Är ansökan om patent på en uppfinning anhängig, får utlåtandet inte offentliggöras förrän handlingarna är offentliga enligt 22 § patentlagen (550/1967).

Denna lag träder i kraft den 20 .

*Bilaga 2
Förordningsutkast*

Statsrådets förordning

om ändring av 3 § förordningen om rätt till arbetstagares uppfinningar

I enlighet med statsrådets beslut, fattat på föredragning av handels- och industriministern, *ändras* i förordningen den 10 juni 1988 om rätt till arbetstagares uppfinningar (527/1988) 3 § 1 mom. som följer:

3 §

Med uppfinningens värde enligt 7 § 2 mom. uppfinningslagen avses uppfinningens ekonomiska värde. Då värdet bestäms skall uppfinningens ekonomiska totalverkan beaktas, även då uppfinningen utgör endast en del av en större helhet. Likaså skall såväl upp-

finningens värde i arbetsgivarens och ett till samma koncern hörande företags egen användning som nyttan av överlåtelsen av rätten beaktas.

Denna förordning träder i kraft den 20 .
